

OBWIESZCZENIE MARSZAŁKA SEJMU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 28 lutego 1991 r.

w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu ustawy z dnia 31 lipca 1985 r. o obowiązkach i prawach posłów i senatorów.

1. Na podstawie art. 2 ustawy z dnia 5 stycznia 1991 r. o zmianie ustawy o obowiązkach i prawach posłów na Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 11, poz. 36) ogłasza się w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst ustawy z dnia 31 lipca 1985 r. o obowiązkach i prawach posłów na Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 37, poz. 173), z uwzględnieniem zmian wprowadzonych:

- 1) dekretem z dnia 1 lipca 1989 r. o zmianie ustawy o obowiązkach i prawach posłów na Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 42, poz. 230),
- 2) ustawą z dnia 27 grudnia 1989 r. o zmianie ustawy o obowiązkach i prawach posłów na Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1990 r. Nr 10, poz. 58),
- 3) ustawą z dnia 5 stycznia 1991 r. o zmianie ustawy o obowiązkach i prawach posłów na Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 11, poz. 36)

oraz zmian wynikających z przepisów ogłoszonych przed dniem wydania jednolitego tekstu i z zastosowaniem ciągłej numeracji rozdziałów, artykułów, ustępów i punktów.

2. Podany w załączniku do niniejszego obwieszczenia jednolity tekst nie obejmuje następujących przepisów:

- 1) rozdziału 6 ustawy z dnia 31 lipca 1985 r. o obowiązkach i prawach posłów na Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 37, poz. 173) w brzmieniu:

„Rozdział 6

Przepis końcowy

Art. 33. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”,

- 2) art. 2 dekretu z dnia 1 lipca 1989 r. o zmianie ustawy o obowiązkach i prawach posłów na Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 42, poz. 230) w brzmieniu: „Art. 2. Dekret wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”,
- 3) art. 2 i 3 ustawy z dnia 27 grudnia 1989 r. o zmianie ustawy o obowiązkach i prawach posłów na Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. z 1990 r. Nr 10, poz. 58) w brzmieniu: „Art. 2. W ustawie z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. Nr 40, poz. 267, z 1984 r. Nr 52, poz. 268 i 270. z 1986 r. Nr 1, poz. 1 oraz z 1989 r. Nr 35, poz. 190 i 192) w art. 11 w ust. 2 w pkt 6 na końcu zdania dodaje się wyrazy „oraz mandatu senatora Senatu Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.”
- Art. 3. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia z mocą od dnia 1 stycznia 1990 r.”,
- 4) art. 3 ustawy z dnia 5 stycznia 1991 r. o zmianie ustawy o obowiązkach i prawach posłów na Sejm Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej (Dz. U. Nr 11, poz. 36) w brzmieniu: „Art. 3. Ustawa wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.”

Marszałek Sejmu: *M. Kozakiewicz*

Załącznik do obwieszczenia Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 28 lutego 1991 r. (poz. 79)

USTAWA

z dnia 31 lipca 1985 r.

o obowiązkach i prawach posłów i senatorów.

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. Posłowie i senatorowie są przedstawicielami wyborców i wykonują swój mandat zgodnie z ich wolą, kierując się dobrem Narodu.

Art. 2. 1. Posłowie, realizując konstytucyjne uprawnienia Sejmu, uczestniczą w sprawowaniu władzy państwowej, w szczególności przez czynny udział w:

- 1) kształtowaniu podstawowych kierunków działalności i polityki państwa,
- 2) stanowieniu prawa,
- 3) sprawowaniu kontroli nad działalnością organów państwowych.

2. Senatorowie, realizując konstytucyjne uprawnienia Senatu, uczestniczą w sprawowaniu władzy państwowej, w szczególności przez czynny współudział w stanowieniu prawa.

Art. 3. 1. Przed przystąpieniem do wykonania mandatu poseł składa ślubowanie poselskie: „Ślubuję uroczyście jako poseł na Sejm Rzeczypospolitej Polskiej rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu, strzec suwerenności Ojczyzny i dobra obywateli, przestrzegać porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.”

2. Przed przystąpieniem do wykonania mandatu senator składa ślubowanie senatorskie: „Ślubuję uroczyście jako senator Rzeczypospolitej Polskiej rzetelnie i sumiennie wykonywać obowiązki wobec Narodu, strzec suwerenności Ojczyzny i dobra obywateli, przestrzegać porządku prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.”

Art. 4. Posłowie i senatorowie są obowiązani traktować swoje mandaty jako najważniejszą powinność obywatelską, a pierwszym i podstawowym ich obowiązkiem jest udział w pracach Sejmu i Senatu oraz komisji, których są członkami.

Art. 5. Posłom i senatorom zapewnia się warunki niezbędne dla skutecznej realizacji ich obowiązków oraz ochronę ich praw wynikających z tytułu sprawowania mandatu.

Art. 6. Organizację wewnętrzną Sejmu i Senatu, porządek ich prac oraz związane z tym obowiązki i prawa posłów i senatorów określają szczegółowo regulaminy Sejmu i Senatu.

Rozdział 2

Obowiązki posłów i senatorów wobec wyborców

Art. 7. Poseł i senator, poświęcając szczególną uwagę zagadnieniom stanowiącym przedmiot pracy Sejmu lub Senatu oraz ich organów, obowiązany jest przedstawiać i wyjaśniać wyborcom zasadnicze cele polityki państwa oraz uchwalonych ustaw i uchwał.

Art. 8. 1. Posłowie i senatorowie przyjmują opinie, postulaty i wnioski swoich wyborców i ich organizacji oraz instytucji lokalnych, rozpatrują je i biorą pod uwagę w swojej działalności parlamentarnej.

2. Poseł lub senator nie może być zobowiązany do udzielania informacji o osobie, która mu, jako posłowi lub senatorowi, powierzyła określone fakty lub przedstawiła opinię.

Art. 9. Realizacji obowiązków poselskich i senatorskich wobec wyborców służą w szczególności:

- 1) organizowanie otwartych i środowiskowych spotkań poselskich i senatorskich,
- 2) wizytacja zakładów pracy,
- 3) dyżury poselskie i senatorskie,
- 4) ogłaszanie wypowiedzi posłów i senatorów w państwowych środkach masowej informacji,
- 5) prawo do udziału w sesjach organów samorządu terytorialnego.

Art. 10. 1. W celu umożliwienia posłom i senatorom realizacji ich obowiązków wobec wyborców mogą być tworzone wojewódzkie biura klubów parlamentarnych, a także inne jednostki organizacyjne dla obsługi terenowej działalności posłów i senatorów.

2. Warunki techniczno-organizacyjne i finansowe pracy biur jednostek, o których mowa w ust. 1, zapewnia Kancelaria Sejmu i Kancelaria Senatu we współdziałaniu z wojewodami.

Rozdział 3

Prawa i obowiązki posłów w Sejmie

Art. 11. Udział w pracach Sejmu jest prawem i obowiązkiem każdego posła. Posła obowiązuje obecność i czynny udział w posiedzeniach Sejmu oraz organów Sejmu, do których został wybrany.

Art. 12. W wykonywaniu obowiązków poselskich poseł w szczególności ma prawo:

- 1) wyrażać swoje stanowisko oraz zgłaszać wnioski w sprawach rozpatrywanych na posiedzeniach Sejmu oraz organów, do których został wybrany,
  - 2) wybierać i być wybierany do organów Sejmu,
  - 3) zwracać się do Prezydium Sejmu o rozpatrzenie określonej sprawy przez Sejm lub komisję sejmową,
  - 4) uczestniczyć — na zasadach i w trybie określonych w regulaminie Sejmu — w podejmowaniu poselskich inicjatyw ustawodawczych i uchwałodawczych oraz rozpatrywaniu projektów ustaw i uchwał Sejmu,
  - 5) uczestniczyć w dyskusji nad każdą sprawą rozpatrywaną przez Sejm lub komisję sejmową,
  - 6) wnosić — na zasadach i w trybie określonych w regulaminie Sejmu — interpelacje i zapytania poselskie.
- 4) uczestniczyć na zasadach i w trybie określonych w regulaminie Senatu w podejmowaniu inicjatyw ustawodawczych i uchwałodawczych Senatu,
  - 5) uczestniczyć w dyskusji nad każdą sprawą rozpatrywaną przez Senat lub komisję senacką,
  - 6) uzyskiwać od członków Rady Ministrów oraz przedstawicieli właściwych organów państwowych, instytucji i organizacji informacje i wyjaśnienia w sprawach wynikających z wykonywania obowiązków senatorskich.

Art. 13. 1. Wnioski i uwagi posłów wypowiedziane w toku posiedzeń Sejmu i komisji sejmowych powinny być przedmiotem wnikliwego rozpatrzenia przez właściwe organy państwowe, instytucje i organizacje.

2. Regulamin Sejmu określa tryb postępowania w sprawach, o których mowa w ust. 1, a także tryb i formy obowiązkowego udzielania odpowiedzi na interpelacje i zapytania poselskie oraz ich rozpatrywania przez Sejm.

Art. 14. 1. Posłowie mogą tworzyć w Sejmie kluby parlamentarne, koła lub zespoły poselskie.

2. Władze klubów, kół lub zespołów poselskich podają do wiadomości Prezydium Sejmu ich składy osobowe oraz wiążące członków tych klubów, kół lub zespołów regulaminy (statuty) wewnętrzne. Treść tych regulaminów powinna sprzyjać realizacji konstytucyjnych i ustawowych praw oraz obowiązków poselskich.

3. Posłowie wraz z senatorami mogą tworzyć wspólne kluby parlamentarne.

4. Do obsługi działalności klubów parlamentarnych w Sejmie mogą być tworzone ich biura, na wniosek prezydium klubu.

5. Prezydium Sejmu określa warunki organizacyjno-finansowe funkcjonowania tych biur.

Rozdział 4

Prawa i obowiązki senatorów w Senacie

Art. 15. Udział w pracach Senatu jest prawem i obowiązkiem każdego senatora. Senatora obowiązuje obecność i czynny udział w posiedzeniach Senatu oraz organów Senatu, do których został wybrany.

Art. 16. W wykonywaniu obowiązków senatorskich senator w szczególności ma prawo:

- 1) wyrażać swoje stanowisko oraz zgłaszać wnioski w sprawach rozpatrywanych na posiedzeniach Senatu oraz organów, do których został wybrany,
- 2) wybierać i być wybierany do organów Senatu,
- 3) zwracać się do Prezydium Senatu o rozpatrzenie określonej sprawy przez Senat lub komisję senacką,

Art. 17. Wnioski senatorów, przedstawione w toku posiedzeń Senatu i jego komisji, powinny być przedmiotem wnikliwego rozpatrzenia przez właściwe organy państwowe, instytucje i organizacje.

Art. 18. 1. Senatorowie mogą tworzyć w Senacie kluby senackie.

2. Władze klubów senackich podają do wiadomości Senatu ich składy osobowe oraz wiążące członków tych klubów regulaminy (statuty) wewnętrzne. Treść tych regulaminów ma służyć realizacji konstytucyjnych i ustawowych praw oraz obowiązków senatorskich.

3. Do obsługi działalności klubów senatorskich w Kancelarii Senatu mogą być tworzone ich biura, na wniosek prezydium klubu.

4. Prezydium Senatu określa warunki organizacyjno-finansowe funkcjonowania tych biur.

Rozdział 5

Inne prawa i obowiązki posłów i senatorów

Art. 19. 1. W wykonywaniu mandatu poseł i senator ma prawo do uzyskiwania wszelkich informacji i materiałów oraz wglądu w działalność organów administracji państwowej, zakładów i przedsiębiorstw państwowych i innych jednostek gospodarki społecznej.

2. Posłowie i senatorowie mają prawo dostępu do wiadomości stanowiących tajemnicę państwową i służbową, a także wstępu na teren obiektów lub do pomieszczeń, w których wiadomości te występują, bez potrzeby uzyskiwania odrębnych upoważnień, z wyjątkiem dostępu do wiadomości stanowiących tajemnicę państwową o szczególnie ważnym znaczeniu dla obronności Państwa, Sił Zbrojnych i bezpieczeństwa Państwa, oznaczonych klauzulą „tajne specjalnego znaczenia”.

3. Dostęp posłów i senatorów do wiadomości oznaczonych klauzulą „tajne specjalnego znaczenia”, a także tryb udostępniania wiadomości stanowiących tajemnicę państwową i służbową określają przepisy o ochronie tajemnicy państwowej i służbowej.

Art. 20. 1. Poseł i senator ma prawo uczestniczyć w sesjach i posiedzeniach organów samorządu terytorialnego, właściwych dla okręgu wyborczego, z którego został wybrany.

2. Uczestnicząc w sesjach i posiedzeniach, o których mowa w ust. 1, poseł i senator może zgłaszać swoje uwagi i wnioski.

3. Właściwe organy samorządu terytorialnego obowiązane są zapewnić warunki dla realizacji praw posła i senatora, o których mowa w ust. 1 i 2.

Art. 21. 1. Poseł i senator ma prawo podjąć — w wykonaniu swoich obowiązków poselskich i senatorskich — interwencję w organie administracji rządowej i samorządu terytorialnego, zakładzie lub przedsiębiorstwie państwowym oraz organizacji społecznej, a także w niepaństwowej jednostce organizacyjnej dla załatwienia sprawy, którą wnosi we własnym imieniu albo w imieniu wyborcy lub wyborców, jak również zaznajamiać się z tokiem jej rozpatrywania.

2. Organy i jednostki, wymienione w ust. 1, wobec których poseł lub senator podjął interwencję, są obowiązane najpóźniej w ciągu 14 dni powiadomić posła lub senatora o stanie rozpatrywania sprawy i w terminie uzgodnionym z posłem lub senatorem ostatecznie ją załatwić.

3. Kierownik urzędu lub instytucji jest obowiązany niezwłocznie przyjąć posła lub senatora, który przybył w celu załatwienia sprawy związanej z wykonywaniem swojego mandatu, oraz udzielić wszystkich informacji i wyjaśnień dotyczących sprawy.

Art. 22. Organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego, zakłady i przedsiębiorstwa państwowe i samorządowe oraz organizacje społeczne obowiązane są udzielać posłom i senatorom wszechstronnej pomocy w wykonywaniu ich obowiązków. Uchybienia zatrudnionych w tych organach i jednostkach organizacyjnych pracowników w tym względzie stanowią naruszenie obowiązków pracowniczych w rozumieniu prawa pracy.

Rozdział 6

Warunki wykonywania mandatu

Art. 23. 1. Poseł lub senator nie może być pociągnięty do odpowiedzialności karnosądowej i karnoadministracyjnej ani aresztowany bez zgody odpowiednio Sejmu lub Senatu.

2. Zakaz aresztowania, o którym mowa w ust. 1, bez zgody Sejmu lub Senatu oznacza także zakaz zatrzymywania lub ograniczenia w jakikolwiek inny sposób nietykalności poselskiej lub senatorskiej.

3. Wniosek uprawnionego organu w sprawie wyrażenia zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnosądowej i karnoadministracyjnej lub aresztowanie posła albo senatora rozpatruje Sejm lub Senat na posiedzeniu plenarnym. Tryb postępowania w tych sprawach określają regulaminy Sejmu i Senatu.

Art. 24. 1. Zakład pracy zatrudniający posła lub senatora, na jego wniosek, udzieli mu urlopu bezpłatnego dla umożliwienia wykonywania mandatu.

2. W okresie urlopu bezpłatnego poseł lub senator zachowuje prawo dla siebie i dla członków rodziny:

- 1) do świadczeń zakładów społecznych służby zdrowia,
- 2) do ulg taryfowych przy przejazdach kolejami i autobusami Państwowej Komunikacji Samochodowej,
- 3) do mieszkania zakładowego,

4) do korzystania ze świadczeń z zakładowego funduszu socjalnego i zakładowego funduszu mieszkaniowego na zasadach przewidzianych dla pracowników danego zakładu pracy.

3. Poseł lub senator korzystający z urlopu, o którym mowa w ust. 1, otrzymuje miesięczny ryczałt poselski lub senatorski.

4. W wypadkach innych niż określone w ust. 1 o przyznaniu w całości lub części miesięcznego ryczałtu poselskiego lub senatorskiego i związanych z tym świadczeń decyduje odpowiednio Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

5. Ryczałt poselski i ryczałt senatorski w zakresie składek oraz świadczeń z ubezpieczenia społecznego jest traktowany jako wynagrodzenie za pracę, a okres pobierania tego ryczałtu jak okres zatrudnienia. Okres ten zalicza się również do stażu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze, w tym także uprawnienia szczególne, uzależnione od zatrudnienia w określonym zawodzie, branży lub zakładzie pracy.

6. Wydatki wymienione w ust. 3—5 są pokrywane z budżetu państwa, w części dotyczącej odpowiednio Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu.

7. Zakład pracy jest obowiązany zatrudnić posła lub senatora po zakończeniu urlopu bezpłatnego na tym samym lub równorzędnym stanowisku pracy; w takim wypadku podjęcie zatrudnienia powinno nastąpić w okresie trzech miesięcy po zakończeniu urlopu.

8. Wysokość ryczałtu, o którym mowa w ust. 3 i 4, określa odpowiednio Prezydium Sejmu i Senatu.

9. Rada Ministrów, na wniosek Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu, ustala formy i zakres opieki zdrowotnej świadczonej na rzecz posłów i senatorów przez zakłady społeczne służby zdrowia.

Art. 25. 1. Zakład pracy, w którym zatrudniony jest poseł lub senator, obowiązany jest stwarzać właściwe warunki do wykonywania przez niego obowiązków parlamentarnych. Za czas nieobecności spowodowanej wykonywaniem tych obowiązków poseł lub senator otrzymuje wynagrodzenie jak za czas urlopu.

2. Wydatki z tytułu wynagrodzeń, o których mowa w ust. 1, zwracane są zakładowi pracy z budżetu państwa, w części dotyczącej odpowiednio Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu, w drodze kwartalnej refundacji na wniosek tego zakładu.

Art. 26. 1. Rozwiązanie stosunku pracy z posłem lub senatorem oraz zmiana warunków pracy i płacy bez ich zgody, w czasie trwania kadencji oraz w ciągu dwóch lat po jej upływie, nie może nastąpić bez zgody odpowiednio Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

2. Stosunek pracy zawarty na czas określony, który ustałby przed upływem kadencji, ulega przedłużeniu do końca trzymiesięcznego okresu liczonego od dnia wygaśnięcia mandatu.

3. Stosunek pracy z nauczycielem lub nauczycielem akademickim nie może wygasnąć wcześniej niż z końcem

roku szkolnego (akademickiego), następującym po upływie okresu, o którym mowa w ust. 2.

Art. 27. 1. Poseł i senator otrzymuje w związku z wykonywaniem mandatu diety poselskie lub senatorskie, obejmujące ponoszone przez niego koszty związane z wykonywaniem mandatu.

2. Diety nie podlegają opodatkowaniu.

3. Diety, o których mowa w ust. 1, są płatne z **budżetu** państwa, w części dotyczącej odpowiednio Kancelarii Sejmu i Kancelarii Senatu.

4. Wysokość oraz zasady wypłacania diet **określają** wspólnie Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

Art. 28. Posłowie i senatorowie otrzymują bezpłatnie dzienniki urzędowe i inne oficjalne wydawnictwa i publikacje, zgodnie z wykazami ustalonymi przez Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu, a także odpowiednio wszystkie wydawnictwa i druki sejmowe i senackie.

Art. 29. 1. Poseł i senator ma prawo, na terenie całego kraju, do bezpłatnego przejazdu państwowymi środkami komunikacji oraz przelotów w krajowym przewozie lotniczym, a także do bezpłatnych przejazdów środkami masowej komunikacji miejskiej.

2. Właściwi ministrowie, za zgodą Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu, określają szczegółowe warunki korzystania z tych uprawnień.

Art. 30. 1. Posłowi wydaje się legitymację poselską.

2. Senatorowi wydaje się legitymację senatorską.

3. Wzory legitymacji określają odpowiednio Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.

Art. 31. 1. Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu udziela odpowiednio posłom i senatorom niezbędnej pomocy w ich pracy, czuwa nad wykonywaniem przez posłów i senatorów obowiązków parlamentarnych, jak również nad wykonywaniem wobec nich przez organy państwowe i inne jednostki organizacyjne obowiązków określonych w ustawie.

2. Kancelaria Sejmu i Kancelaria Senatu **zapewnia i organizuje** odpowiednio właściwą obsługę posłów i senatorów w wykonywaniu ich obowiązków oraz pomoc merytoryczną, zwłaszcza w zakresie dostępu do opracowań fachowych, literatury i ekspertyz, a także organizacyjne i materialno-techniczne warunki ich realizacji.

3. Zadania Prezydium Sejmu i Kancelarii Sejmu oraz Prezydium Senatu i Kancelarii Senatu w zakresie wskazanym w ust. 1 i 2 określają szczegółowo odpowiednio regulamin Sejmu i regulamin Senatu.

Art. 32. 1. Kancelaria Sejmu i Kancelaria Senatu zapewnia posłom i senatorom oraz byłym posłom i byłym senatorom, w uzasadnionych wypadkach, pomoc socjalną.

2. Zasady i formy pomocy, o której mowa w ust. 1, określają odpowiednio Prezydium Sejmu i Prezydium Senatu.